

ABSTRAKT: W 2015 roku Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie zainauguowało cykl seminariów z zakresu muzeologii „Bezpieczeństwo (w) muzeum”, poświęconych zagadnieniom szeroko pojętego bezpieczeństwa. Celem cyklu było zapoznanie uczestników z wdrażanymi obecnie rozwiązaniami mającymi na celu integrację zasad bezpieczeństwa. Tekst stanowi podsumowanie działań w ramach projektu.

SŁOWA KLUCZOWE: muzeologia, nowe technologie

ABSTRACT: In 2015, the Museum of King Jan III's Palace at Wilanów inaugurated “(In)-Museum Security”, a series of seminars in the field of museology devoted to the questions of broadly understood security. The aim of the series was to familiarise its participants with the currently implemented solutions aimed at integrating safety rules. The text is a summary of the project activities.

KEYWORDS: museology, new technologies

KOMUNIKAT

„BEZPIECZEŃSTWO
(W) MUZEUM”.
CYKL SEMINARIÓW
I UPOWSZECHNIANIE
DOBRYCH PRAKTYK
W RAMACH
PUBLIKACJI PN.
„PIERWSZA POMOC
DLA DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO.
INSTRUKCJA
DZIAŁAŃ
RATUNKOWYCH”

Anna Czarnecka

*Martyna Sowińska-Pasek vel
Paszkowska*

*Muzeum Pałacu Króla Jana III
w Wilanowie*

Studia Wilanowskie

t. XXIX, 2022, s. 413–423

Rocznik, E-ISSN: 2720-0116

Tematyka obejmująca szerokie spektrum zagadnień związanych z bezpieczeństwem w muzeum funkcjonowała dotychczas rozdzielnie – przedmiotem badań, analiz czy planów wdrożeniowych były zazwyczaj poszczególne obszary bezpieczeństwa konserwatorskiego, fizycznego, ewakuacji itd., traktowane jako osobne dziedziny.

W czasach wzrostu zainteresowania publiczności instytucjami muzealnymi – co znajduje odzwierciedlenie w danych frekwencyjnych – muzea coraz częściej wykorzystują nowe technologie nie tylko do uatrakcyjnienia muzealnej wizyty, ale również do poprawy bezpieczeństwa. W ostatnich latach konieczne stało się uruchomienie interdyscyplinarnej refleksji na temat integracji zasad bezpieczeństwa w instytucjach kultury, a także aktualizacji i ujednolicenia standardów oraz wypracowania dobrych praktyk.

W 2015 roku Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie zainauguowało cykl seminariów z zakresu muzeologii „Bezpieczeństwo (w) muzeum”, poświęconych zagadnieniom szeroko pojętego bezpieczeństwa. Celem cyklu było zapoznanie uczestników z wdrażanymi obecnie rozwiązaniami mającymi na celu integrację zasad bezpieczeństwa. Tematyka spotkań obejmowała: zagadnienia konserwatorskie, bezpieczeństwo organizacji wystaw stałych i czasowych, opiekę nad zbiorami w aspekcie zasad zrównoważonego rozwoju, metody ewakuacji i postępowania zarówno personelu, jak i zwiedzających w wypadku zagrożenia lub w sytuacjach kryzysowych (w tym w aspekcie migracji i szybkich przemian kulturowo-religijnych), a także prezentację systemów wspomagających ocenę ryzyka i zarządzania muzeum w trudnych sytuacjach. Cykl był realizowany pod auspicjami Międzynarodowej Rady Muzeów ICOM, Narodowego Komitetu ICOM Polska oraz przy wsparciu Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Do prowadzenia seminariów zostało zaproszone międzynarodowe grono specjalistów z określonych dziedzin.

W latach 2015–2018 w ramach cyklu zorganizowano kilka tematycznych seminariów oraz międzynarodową konferencję.

1. „Muzealne Koło Ratunkowe”, 2015 rok

Prelegenci:

Martina Lehmannová, prezydentka ICOM Czechy

Pavel Jirásek, niezależny konsultant ds. ochrony dziedzictwa ICOM-Czechy, ekspert ICOM Security

Seminarium poświęcone było syntetycznej instrukcji postępowania w sytuacjach kryzysowych (np. powódź, pożar, kradzież, konieczność nagłej ewakuacji zbiorów etc.), która z powodzeniem została wprowadzona w czeskich muzeach: „Kolečko první pomoci a záchranných prací” („Pierwsza pomoc i działania ratunkowe dla dziedzictwa kulturowego”, znane pod roboczą nazwą jako „Muzealne Koło Ratunkowe”). Instrukcja została opracowana przez Czeski Komitet Błękitnej Tarczy. Jej

zaletami są: prosta forma graficzna przedstawienia poleceń i procedur, zwięzłość i jasność informacji, lekkość (wydruk papierowy) i niewielki rozmiar, a także niezależność od funkcjonowania systemów elektronicznych, dostaw prądu etc., dzięki czemu nie zachodzi ryzyko manipulacji informacją. Ponadto zestaw instrukcji bezpieczeństwa jest uniwersalny dla muzeów, dlatego, zdecydowano o wdrożeniu i upowszechnieniu rozwiązania na gruncie polskim. W tym celu w latach 2018–2020 uzyskano od Czeskiego Komitetu Błękitnej Tarczy licencję, przetłumaczono instrukcję, wydrukowano i rozesłano po muzeach w kraju, a także instytucjach odpowiedzialnych za upowszechnianie standardów zarządzania kolekcjami, takich jak Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów czy Polski Komitet Błękitnej Tarczy.

2. „Organizacja i bezpieczeństwo wystaw”, 2016 rok

Prelegentka:

Freda Matassa, ekspertka w dziedzinie organizacji wystaw i zarządzania zbiorami muzealnymi, dyrektorka Toffolo Art Collections Management, autorka programów szkoleniowych dla muzeów, uznana za jedną z *Top 50 Women to Watch in the Arts*, członkini Królewskiej Akademii Sztuk

Wykład dotyczył bezpieczeństwa wystaw, uwzględniał praktyczne i społeczne aspekty bezpieczeństwa procesów ich organizacji oraz utrzymania. Spotkanie zostało połączone z premierą polskiego wydania książki pt. *Organizacja wystaw. Podręcznik dla muzeów, bibliotek i archiwów* wydanej przez Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w 2015 roku, w ramach serii *Muzeologia*.

3. „Dziedzictwo wobec współczesnych zagrożeń i wyzwań. Program działań”, 2016 rok

Prelegent:

Krzysztof Sałaciński, radca ministra w MKiDN, prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy

Seminarium poświęcone zostało aspektom bezpieczeństwa i nowym wyzwaniom, w szczególności w świetle konfliktów zbrojnych, zagadnieniom programowym ratowania zagrożonego dziedzictwa kultury oraz nowym inicjatywom w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i procedurom ich wdrażania.

4. „Rozpoznawanie i unikanie zagrożeń podczas procesu organizacji wystaw”, 2016 rok

Prelegentka:

dr Sandra Rust, ekspertka w dziedzinie organizacji wystaw i zarządzania zbiorami muzealnymi, kierowniczką działu publikacji galerii Albertina w Wiedniu

Seminarium poświęcone było aspektom bezpieczeństwa podczas organizacji wystaw (jak zorganizować wystawę: od planowania poprzez organizację po codzienne funkcjonowanie ekspozycji i tworzenie wystaw objazdowych).

5. Międzynarodowa konferencja i warsztaty „Risk management and HR management” („Zarządzanie ryzykiem / Zarządzanie zasobami ludzkimi (w obszarze muzealnictwa)” z udziałem specjalistów ds. bezpieczeństwa ICMS ICOM, 2017 rok

Współorganizatorzy:

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, International Committee for Museum Security

Prelegenci:

Suay Aksoy, przewodnicząca ICOM

Anette Hansen, przewodnicząca ICMS

Specjaliści z ICMS:

Vernon Rapley (Wielka Brytania)

Dick Drent (Holandia)

Stephan Thefo (Interpol Francja)

Hans-Juergen Harras (Niemcy)

Pavel Jirásek (Czechy)

Willem Hekman (Kanada)

Eksperci z Polski:

Jacek Olbrycht, przedstawiciel Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Paweł Jaskanis, dyrektor Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Piotr Cywiński, dyrektor Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau

Dariusz Stola, dyrektor Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Jarosław Sellin, sekretarz stanu MKiDN

W trakcie warsztatów, które odbyły się w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie i Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, dokonano wstępnego rozpoznania stanu zabezpieczenia kolekcji i obiektów obu instytucji. Warsztaty przeprowadzone przez grono międzynarodowych ekspertów z dziedziny bezpieczeństwa pozwoliły zidentyfikować wiele problemów dotyczących infrastruktury, procedur i legislacji, z jakimi mierzą się polskie muzea. W konsekwencji zawiązano muzealną grupę roboczą ds. bezpieczeństwa, w której skład – ze względu na bardzo szeroki zakres tematyczny problemów – weszły: Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Wybór tych instytucji był pokierowany

przede wszystkim potrzebą zebrania w jednym organizmie różnorodności doświadczeń, wiedzy merytorycznej i kompetencji wynikających z funkcji pełnionej w strukturze instytucji muzealnych.

Na początku zdefiniowano przyczyny występowania głównych zagrożeń. Kluczową konkluzją rozmów było zidentyfikowanie dysproporcji pomiędzy rolą odgrywaną przez współczesne muzea a liczbą dostępnych narzędzi i środków, aby tę funkcję spełniać na najwyższym poziomie oraz w zgodzie z obowiązkami statutowymi. Współczesne muzea zgodnie z doktryną muzeum rozszerzonego¹ nie tylko stoją na straży narodowego dziedzictwa kulturowego, lecz również działają na rzecz takich dziedzin, jak: cyfryzacja zasobów, infrastruktura środowiskowa, otoczenie krajobrazowe czy edukacja społeczna. Zwiększone zakresy kompetencji i coraz rozleglejszy obszar opiekuństwa powinny zostać wsparte odpowiednimi mechanizmami finansowania muzeów – i dotacji podmiotowej w odpowiedniej wysokości.

6. „Ewakuacja zbiorów w wypadkach szczególnych – zasady postępowania. Prawo a praktyka”, 2018 rok

Prelegenci:

Paweł Jaskanis, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Dorota Folga-Januszewska, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Martyna Sowińska-Pasek vel Paszkowska, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Krzysztof Sałaciński, radca ministra w MKiDN, prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy

Włodzimierz Strupiński, Politechnika Warszawska

Maria Kurpiak, Muzeum Narodowe w Warszawie

Anna Bogdańska, Muzeum Narodowe w Warszawie

Paweł Ogrodnik, Szkoła Główna Służby Pożarniczej

Sławomir Wilemski, Biblioteka Narodowa

Przedstawiciele firmy ArtApp i ECZ Otwock: Jakub Kamiński, Mateusz Kierepka, Łukasz Kownacki, Łukasz Makowski, Artur Winiarski

Anna Bogdali-Balicka, Archiwum Państwowe w Warszawie

Spotkanie zostało zorganizowane we współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy, Komitetu Narodowego ICOM Polska oraz Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

W programie uwzględniono takie zagadnienia, jak: zasady przygotowania i prowadzenia ewakuacji zbiorów w wypadkach szczególnych, prezentacja światowych rozwiązań, zasad postępowania z nowoczesnymi nośnikami zbiorów przy ewakuacji, rozwiązań prawnych, a także kierunków niezbędnych zmian w obszarze ewakuacji obiektów dziedzictwa kultury.

¹ http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOMs-Resolutions_2016_Eng.pdf (dostęp: 23 IX 2022).

ANNA CZARNECKA

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6744-355X>

Historyczka sztuki i iberystka in spe, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, zastępczyni kierowniczki Działu Rozwoju Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, wcześniej związana z organizacjami pozarządowymi realizującymi projekty z zakresu popularyzacji wiedzy o architekturze XX/XXI w. Członkini Międzynarodowej Rady Muzeów ICOM. W muzeum prowadzi projekty krajowe i międzynarodowe, w zakresie upowszechniania wiedzy i wymiany dobrych praktyk. Od 2017 roku prowadzi międzynarodowe projekty edukacyjne Erasmus+. Zaangażowana również w działania na rzecz ochrony integralności przestrzenno – funkcjonalnej założenia pałacowo-ogrodowo-gospodarczego w Wilanowie.

Opracowanie zostało wykonane w ramach prac statutowych Muzeum.

Kontakt: aczarnecka@muzeum-wilanow.pl

MARTYNA SOWIŃSKA-PASEK VEL PASZKOWSKA

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5722-2021>

MBA, antropolożka, kulturoznawczyni, muzealnica. Od 2009 roku związana zawodowo z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, od 2015 roku na stanowisku kierowniczki Działu Rozwoju. W ramach swojej pracy wraz z zespołem identyfikuje, pilotuje i inkubuje innowacyjne projekty oraz partnerstwa strategiczne. Koordynatorka projektów krajowych i międzynarodowych, takich jak: wystawy, konferencje, publikacje książkowe. Nadzoruje realizację założeń dla 1 etapu „Masterplanu dla Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie” – reintegracji przestrzenno-funkcjonalnej terenów dawnego założenia pałacowo-ogrodowo-gospodarczego w Wilanowie poprzez zakup terenów Folwarku Królewskiego i jego rewitalizację. Członkini Komitetu Narodowego ICOM Polska, certyfikowana koordynator kontroli zarządczej w administracji publicznej.

Opracowanie zostało wykonane w ramach prac statutowych Muzeum.

Kontakt: msowinska@muzeum-wilanow.pl